

Література: Баженов Л. В. Историчне краєзнавство Правобережної України XIX – на початку XX ст.: Становлення. Історіографія. Біобліографія. – Хмельницький, 1995. – С. 82-83; Гаврилюк С. Историчне пам'ятниковознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX-XX ст.). – Луцьк, 2008. – С. 31, 32, 197, 211, 230, 258, 409, 410, 427, 431 та ін.; Струменский М. Из Острожской старины. – Сергиев Посад, 1916; Його ж. Реставрация замка князей Острожских в г. Остроге // Волинские епархиальные ведомости. – 1917. – № 2-3. – С. 16-17; Тучемский М. Братство имени князей Острожских под покровом преподобного Федора // Волинские епархиальные ведомости. – 1903. – № 6. – С. 137-140; Його ж. Первые страницы жизнедеятельности Братства имени князей Острожских в г. Остроге // Волинские епархиальные ведомости. – 1909. – № 41 (11 октября). – Неофиц. часть. – С. 867-872; Ульяновский В. І. Краєзнавча діяльність Братства імені князів Острозьких // Минувле і сучасне Волині: Тези доп. і повід. II Волинської іст.-краєз. конф. – Луцьк, 1988. – Ч. 2. – С. 210-213; Хведась О. А. Архів Братства князів Острозьких як важливе джерело у вивченні історії організації Острозького краєзнавчого музею // Матеріали IV наук.-краєз. конф. “Остріг на порозі 900-річчя”. – Острог, 1993. – С. 179-181; Niec J. Dział rękopisów w bibliotece Wolyńskiego T-wa przyjaciele nauk w Lucku // Archejon. – 1936. – Т. 14. – С. 51-55.

Микола Манько

Броневський Мартин (**Marcin Broniewski**) (* 1568 – † 1624)

Політичний діяч. Народився у великопольській родині (правдоподібно, із Познанського воєводства), що належала до протестантської спільноти Чеських Братів.

Перший, джерельно підтверджений, виступ Б. датується 1595 р., коли на Торунському синоді протестантів (кальвіністів, лютеран і Чеських Братів) він працював у комісії, що розглядала теологічні питання.

Вже тоді Б. виробив власну політичну програму, яка полягала в консолідації різновірців (протестантів та православних) для за-

безпечення їх переваги в Речі Посполитій. Із цією метою, як посол Торунського синоду, Б. виїжджав до Руського воєводства, чим викликав протести місцевої, особливо сяноцької католицької шляхти в 1596 році. Ймовірно, Б. брав участь у коронному сеймі 1597 р. у складі групи послів-різновірців.

Починаючи з 1598 р. діяв на численних шляхетських сеймиках за наказом князя *В.-К. Острозького*. На його замовлення і під безпосереднім наглядом князя Б. написав “*Апокрисис*”. Отримав від князя в оренду Вільську волость на Житомирщині. Пізніше Б. виступав посередником між князем *В.-К. Острозьким* та віленським воєводою Криштофом Радзивилом, найвпливовішим представником протестантських кіл Речі Посполитої, для координації дій православних і протестантів. Зусиллями цих трьох осіб у травні – червні 1599 р. у Вільні був зібраний спільний з’їзд протестантів і православних, на якому Б. від імені шляхти Київського воєводства привітав керівника Чеських Братів С. Турновського й отримав від нього проект угоди православних із протестантами. Тоді ж Б. зав’язав стосунки з *Кирилом Лукарісом*, представником Александрійського патріарха Мелетія Пігаса у Речі Посполитій.

Активно шукав Б. союзників не лише в Речі Посполитій, а й за її межами. Зокрема, став політичним агентом протестантських бранденбурзьких курфюрстів.

Поза релігійною діяльністю, Б. постійно відстоював інтереси великопольської шляхти. На сеймі 1605 р. від імені шляхти Познанського воєводства звернувся з проською до короля про надання вакантних урядів.

Б. взяв участь у рокоші М. Зебжидовського, спрямованому проти нетолерантної релігійної політики короля Сигизмунда III. Б. є автором “рокошових пунктів” і за дорученням рокошан прочитав їх на Сандомирському з’їзді 1606 року. “Пункти” вирізнялися різкою

dawno na pomienionym Synodzie Brze-
skim

a osobliwie Metropolity Kijowskiego Michała Rahozy, i innych Biskupow, oraz Kapłanow w posłuszeństwie onych zostających, najeżdżali, łupili, zabierali. (†) Których zaś tak Duchownych jako i świeckich skłonnym na fwał stronę widzieli, tych przeciwko Pasterzom buntowali, Cerkwie też bez wiadomości i błogosławieństwa Metropolity stawili, i inne nie policzone zamieszania i kłótnie czynili. Na koniec rzucili się do paszkwilow albo Pism potwarczonych, łącząc na sławie i uczciwym Imieniu wszystkich z Kościołem Rzymskim zjednoczonych, i na sam Kościół pomieniony, a przytym i na Papieża nieznosne miotając bluźnierstwa.

A pierwszy taki niebożny Pisarz był niejaki Krzysztof Broński Aryanin, który pod zmysłonym imieniem Filaleta Ortodoxa wydał Roku 1597. Książkę Apokryzys nazwaną: w której ile słów tyle prawie kłamstw zawarł. To zaś uczynił na usilne żądanie Xiążęcia Ostrogskiego Konstantyna Wojewody Kijowskiego, od którego miał sobie dane Miasieczko Wilsk na-

(†) Z tych najniecnotliwszy i najniebożniejszy był Nalewajko, Wodz Kozacki, Buntownik, który przez Stanisława Żolkiewskiego Hetmana na on czas Polnego w pewnej potyczce na Ukrainie zniszony i przyprowadzony do Warszawy przy końcu R. 1596. z Wyroku Seymowego głowy pozbył. O czym Lubienki w Hist. Polsk. Cz. III. na kar. 75.

skim zjednoczyła z Kościołem Rzymskim,
Rus

nazwane z kilką wsiami na Ukrainie, ażeby tylko przeciw Jedności S. imieniem Rusi pisał. Ale dobrze mu odpisał w następującym R. 1597. Piotr Arkadyusz Greko-katolik pod imieniem Filoteusza, w Książkach swoich Antirchesis otytulowanych: pokazując go być Filopseudem raczej, a nie Filaletem, przeto iż tak wiele czasu nad nieprawdą strawił, która całemu światu jest jawna. Pisał zaś ten gorliwy za Jednością Grek broniąc Dziejopisa Synodu Brzeskiego Hipacyusza Pocięja, przeciw któremu i Książce jego pod tytułem Synopsis napisanej ów Aryanin i fałszopiszec Broński niebożną swoją wydał był Książkę.

Drugi był Pisarz równy w złości pierwszemu niejakiś bezimienny Kleryk Ostrogski, który broniąc Nieunitow, przeciw temuż Pocięjowi, a w jego osobie przeciwko całej Unii albo wszystkiemu Zgromadzeniu Rusi w Jedności S. z Kościołem Rzymskim zostającej R. 1599. pisał. Z przydatkiem jakiegoś bałamutney i nie słychaney o Soborze Florentskim powieści, nazywając go Litfrykijskim Synodem, i takie rzeczy szczerego kłamstwa i potwarzy pełne bezwstydnie o nim powiadając, jakich ani sam Marek Efezki Biskup, chociaż główny tego Soboru nieprzyjaciel, ani Kacierz żaden nie pisał nigdzie. Naco doftatecznie odpisali owemu potwarcy, maską Wielebnego Klerycytwą pokrytemu, wyżey pochwalony Hipacyusz i Leon

Tom II.

M

Kreu-

Згадка про володіння Христофором Філалетом м. Вільськом

критикою короля і католицького духовенства. Після закінчення рокошу Б. декілька разів виступав послом до сейму, однак великої активності там не виявляв. На сеймі 1621 р. був обраний комісаром до "stanawienia pratie regum" ("до вирішення нагальних справ").

У 1623 р. увійшов у комісію "до припинення жовнірської конфедерації й сваволі", того ж року призначений ревізором коронного скарбу. На думку Й. Третяка і К. Ходиніцького, Б., крім "Апокрисису", є автором ще однієї друкованої праці – "Respons...".

Твори: Апокрисись або отповѣдь на книжки о съборѣ берестейськомъ, именемъ людій старожитной релѣи греческой черезъ Кристофоръ Филѣлета врихлѣ дана. – Острог, 1588-1599; Respons w porywczą daną na upominanie do ewangelików o zburzeniu zboru krakowskiego w roku 1592. – [s.l., s.a.].

Література: Возняк М. С. Історія української літератури: У 2-х кн. – 2-ге вид., випр. – Львів, 1992. – Кн. I. – С. 469-475; Грушевський М. С. Історія української літератури. – Київ, 1995 (перевид.). – Т. 5. – Кн. 2: Перше Відродження (1580-1610). – С. 173-180; Його ж. Культурно-національний рух на Україні в XVI-XVII віці // Духовна Укра-

